

הציונות כשדולה

אלון גל

דוד הלל שפירא, מפילנתרופיה לאקטיביזם: התגבשותם של ציוני ארצות-הברית לקבוצת השפעה מדינית והיחלצותם למאבק על עתיד ארץ-ישראל (1933–1945), מוסד ביאליק, ירושלים, 2001, 370 עמודים.

כאשר עיינתי בדיסרטציה של דוד הלל שפירא לפני עשרים ושתיים שנים קיוויתי כי תפורסם מיד כספר. היה זה בזמנו חיבור, אשר עם כל מיגבלותיו, העיד על עבודה חרוצה ושפך אור על פרק היסטורי חשוב. מפילנתרופיה לאקטיביזם שהגנו עיבוד של הדיסרטציה, מתעלם בדרך כלל מהמחקר המסועף והמעמיק שהתפתח בינתיים.¹ מגרעותיו מתבלטות עתה ביתר שאת ומעוררות תהיות על אודות ההיסטוריוגרפיה בישראל, מכל מקום זו הנכתבת בעברית, באשר ליחסה לתנועה הציונית בארצות-הברית.

הספר שלפנינו (ללא אינדקס) הוא בעל אופי של היסטוריה פוליטית 'רזה'. הרקע החברתי ואף הצד הרעיוני מוזנחים למדי. הנפשות הפועלות, כולל גיבורי הספר, אינן זוכות לטיפול ביוגרפי מעשיר. בעיות אלה בולטות כבר בשם הספר: מפילנתרופיה לאקטיביזם. לאמיתו של דבר, הציונות האמריקנית לא שינתה, בתקופה בה מתמקד הספר ומאז עד ימינו, את אופייה הפילנתרופי ביסודו. היא הייתה ונשארה, במידה רבה, ציונות של עזרה ליישוב ולמדינה, ציונות של זהות יהודית אסרטיבית ושל סולידריות יהודית מובהקת. השם המתאים לספר הוא אולי 'מפאסיביות לאקטיביזם' או 'מהסתגרות לאקטיביזם'.

מפילנתרופיה לאקטיביזם דן בטקטיקה או במקרה הטוב באסטרטגיה הציונית בארצות-הברית ביחס לארץ-ישראל. אך שפירא אינו חותר להבין את אופייה של

1 רשימה מוערת חלקית, ראו: Rafael Medoff, 'Recent Trends in the Historiography of American Zionism', *American Jewish History*, vol. 86, no 1 (March 1998), pp. 117-134

הציונות האמריקנית ולהסביר את מהלכיה. הציונות ודרכה אינם מובהרים כנובעים במידה משמעותית מחיי הקהילה היהודית וכמושפעים מהחברה האמריקנית הכללית הרחבה אלא כתופעה 'שדולתית נטו'.

אילו שרטט המחבר את הציונות כפי שהתפתחה למעשה, בחיק החברה היהודית והכללית, היה עליו להתלבט בשאלת התיקוף ואולי להסיק כי יש מקום לתיקוף שונה. ראוי היה לשקול, למשל, אם מוטב להתחיל את הדיון על התמורה בשנת 1930 (ולא ב-1933) כי אז הסתיימה תקופת הנהגת 'הציונים המהגרים', שהסתמלה בדמותו של 'הנשיא השוקע' לואי ליפסקי. משנה זו הנהיגה את הציונות האמריקנית שכבה חדשה של ילידי ארצות-הברית או אישים אשר עיקר חינוכם היה שם. הנשיא החדש של הסתדרות ציוני אמריקה היה באותה עת רוברט סאלד, עורך דין מעולה 'תוצרת אמריקה', ציוני לוחמני אז ועד קום המדינה ועד בכלל. אישתו זיפ (Zip) הייתה ממנהיגות 'הדסה' הבולטות, נשיאת הארגון משך שנים אחדות, אף היא ילידת ארצות-הברית ממשפחה מאוד מושרשת שם, ותרמה רבות לפוליטיזציה ורדיקליזציה של ארגון הנשים הציוניות. אזכיר גם את סולומון (שלמה) גולדמן (Goldman), רב קונסרבטיבי, הוגה ואקטיביסט ציוני, אשר הגיע לאמריקה כילד וכיהן כנשיא הסתדרות ציוני אמריקה ב-1938-1940. גולדמן ניהל מאבק ציבורי גאה ותיקף כנגד הספר הלבן תוך מאמץ מתמיד 'להיות מתואם' עם הקו הלוחמני של בן-גוריון. אלה הן דוגמאות בלבד; בכל אופן דווקא מקרב 'בני ובנות אמריקה' צמחו דמויות אסרטיביות מובהקות כיהודים וכציונים, אשר היו ערוכות לדינמיות יתר בפוליטיקה האמריקנית. אמנם למשלחת של אצ"ל היה תפקיד חשוב ברדיקליזציה של הפעילות הציונית בארצות-הברית כפי שמסביר שפירא בצדק. אך את המפנה ההיסטורי בגיוס דעת הקהל וביצירת התמורה באסטרטגיה הציונית הנהיגו שני אישים – אבא הלל סילבר ועימנואל ניומן – אשר, כל אחד בדרכו, היו שרויים ורוויים באמריקה וב'אמריקניות'.

בספר שלפנינו חסר דיון בכמה וכמה מעגלים מאוד רלוונטיים: ראשית, חסר תהליך הפלורליזציה שעברה החברה האמריקנית מאז 1933 בהנהגת הנשיא פרנקלין דילאנו רוזוולט. היהודים נכנסו לזרם הראשי של החיים הפוליטיים האמריקניים במסגרת 'קואליציה של מיעוטים' אותה טיפח (אמנם לא ברמה העקרונית) רוזוולט. על תחילת התהליך בתקופת רוזוולט עמד, בשורה של פירסומים, הסוציולוג ואיש החינוך הוותיק מאוניברסיטת הארוורד, נתן גלייזר (N. Glazer). במשך הזמן נכתבו מאות ספרים ואלפי מאמרים על הפלורליזם האתני בארצות-הברית.² אך אפשר לעמוד על הלגיטימיות

2 לאחרונה התפרסם ספר חשוב ומרתק על הפלורליזציה הכללית, האתנית בכלל זה, שנאחזה והעמיקה בחיים האמריקניים לטענתו כבר מתחילת המאה העשרים: Carrie T. Bramen, *The Uses of Variety*, Cambridge, MA 2000

הגוברת של החיים האתניים והפעילות האתנית בארצות-הברית גם מבלי להשתקע בספרים של 'היסטוריה כללית'.³

הרקע המובהר לעיל חשוב להבנת עלייתם של המנהיגים המיליטנטיים, סילבר וניומן. זו התרחשה אם כן לא בדפוס של 'היהודים מול כל השאר' או 'היהודים נוכח החברה האמריקנית הכללית' אלא כחלק מתהליך המקיף גם את היהודים כקבוצה אחת מני רבות. וכך, אם כי הציונות האמריקנית החלה בשנות הארבעים לתמוך בהפיכת ארץ-ישראל לקומונוולת יהודי, היא לא צידדה כלל ב'ציונות הקטסטרופלית' באשר לאמריקה. הציונות האמריקנית (על זרמיה הראשיים בכל אופן) ראתה את הקהילה היהודית, גם בשנות הארבעים הנוראות, כמשולבת בחברה האמריקנית-הכללית הנעשית יותר ויותר דמוקרטית-פלורליסטית.

אין פירוש הדבר שהשואה לא השפיעה ושלא הייתה אנטישמיות מעוררת חרדות בארצות-הברית; אולם כנגד השפעות אלו פעלו השפעות אחרות (הבנת הממד הכללי איננה באה במקום בירור היסטורי של עמדת יהודי אמריקה נוכח השואה; אדרבא, השאלה היא כיצד, למרות הלגיטימיות הגוברת של הפעילות האתנית בארצות-הברית לא לחצו היהודים ביתר נמרצות נגד רצח העם באירופה ולמען הגדלת ההגירה לארצות-הברית). הבהרת הרקע הכללי הנוח בחלקו ליהדות אמריקה עוזרת להבין נכוחה את מאפייני היסוד של הציונות האמריקנית ואת גל האמפתיה ליהודים שהתגלה בתום מלחמת העולם ונותר בעינו, פחות או יותר, עד ימינו. הוגים ציוניים שונים היו חלוצים בתחילת המאה העשרים בהעלאת רעיונות על הפלורליזם והפלורליזם האתני בארצות-הברית. סילבר וניומן כתבו ודיברו על כך. אך המסורת הציונית-אמריקנית הזו נמוגה ונעלמה במפילנטרופיה לאקטיביזם.

גורם אחר אשר לא מוצא את מקומו, או את מקומו הראוי, אצל שפירא הוא האתוס הדמוקרטי האמריקני והתעצמותו של אתוס זה מאז עליית רוזוולט והפעלת ה'ניו דיל'. האקטיביות הציונית בארצות-הברית הצליחה במידה רבה הודות לכך שהייתה שזורה ואחווה באותן שנים באתוס האמריקני הדמוקרטי. הציונות הבטיחה שבארץ-ישראל היהודית תתפתח חברה דמוקרטית, ובמובנים החברתיים וההומניסטיים אף יותר דמוקרטית מאשר באמריקה. עימנואל ניומן לא יכול להתחיל את המפעל הכביר שלו בגיוס דעת הקהל האמריקנית הכללית ללא נאמנות, מוצהרת ומפורשת, לרעיון הדמוקרטי. ויותר ממנו, הפרסוניפיקציה המובהקת של המסר הדמוקרטי היה אבא הילל סילבר עצמו, גיבור הספר שלפנינו, רב רפורמי אשר מעולם לא התנתק ממכלול הערכים הדמוקרטי ומהתרבות האמריקנית.

3 ניתן להיעזר באנציקלופדיות שונות המוקדשות לנושא, כגון *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*, Cambridge, MA 1980

זה המקום להצביע על ממד חשוב אחר אשר כמעט ונעלם במפילנטרופיה לאקטיביזם, הממד הדתי. חוקרי ארצות-הברית גורסים בדרך כלל כי זוהי הארץ הדתית ביותר בין ארצות המערב. מכל מקום, אין ספק שלגורם הדתי נודע משקל רב מאוד בחיים האמריקניים. שפירא מחמיץ את הדיון באישיותו הדתית של סילבר. והרי האחרון לא היה מנהיג ציוני אשר במקרה היה גם רב רפורמי. הוא היה בראש ובראשונה רב ליברלי אמריקאי, שפיתח בתנאים המיוחדים של אמריקה את הפוטנציאל הלאומי-דמוקרטי של הזרם הרפורמי. במקום להתמודד עם סוגיה קרדינלית ומרתקת זו, שפירא מתעלם ממנה. וכך, בספר שלפנינו אין ולא כלום על משרתו העיקרית ושליחותו הרוחנית הראשית של גיבור הספר! שפירא לא נעזר באף מחקר רציני על סילבר.⁴ המקורות שהוא מביא מפי סילבר עצמו אינם כוללים אפילו דרשה אחת שלו, והיו אלו דרשות שעוררו הדים בכל רחבי אמריקה היהודית, ואשר לעתים קרובות היו בעלות השלכות חברתיות ומדיניות (גם מדיניות-ציוניות לפרקים) מופלגות. המחבר פסח על עבודות חשובות ביותר הנוגעות הרפורמית בארצות-הברית.⁵ ואם, נניח, שפירא סובר שסילבר היה ראשית כול ציוני, וכי היסוד הדתי אצלו הוא משני לגמרי, הרי הייתה לו אפשרות להיעזר בספרו החשוב והמקיף של מרק רפאל.⁶

כידוע, הזרם הרפורמי עבר 'ציוניזציה' בשנות השלושים והארבעים; אין ספק כי לאסון יהדות אירופה היה בכך חלק חשוב. אך האמת ההיסטורית מורכבת יותר: ראשית, תהליך זה היה, כפי שהוכיחו ההיסטוריון מיכאל מאיר, כותב שורות אלו ואחרים, ממושך יותר ותחילתו נעוצה כבר בראשית המאה העשרים. שנית, לאופי הסוציאל-דמוקרטי של החברה הישראלית באותן שנים, היה, מסתבר, תפקיד מפתח בתהליך הציוניזציה של הזרם הדתי המרכזי הזה. באופן הדרגתי באה הציונות החברתית, 'הציונות של מוסר הנביאים', והחליפה את האוניברסליזם העל-לאומי. תמורה זו התחוללה באופן דיאלקטי, כאשר המשיחיות הנאורה והלאומית מחליפה צעד אחר צעד, תוך חיבורים ומתחים, את המשיחיות בנוסח המאה התשע-עשרה, בעלת השליחות הקוסמופוליטית.⁷ אולם שפירא אינו דן בתהליך הציוניזציה בתוך ההקשר הרפורמי. אם היה עושה כן, אולי היינו זוכים בדיון מרתק, אשר מוחמץ כאן, כיצד

4 דוגמא בולטת, אין אצלו זכר לקובץ המיוחד Abba Hillel Silver and American Zionism, edited by M. Raider, J. Sarna & R. Zweig, *The Journal of Israeli History*, vol. 17, no. 1 (Spring 1996)
 5 כגון מחקרי המופת של מיכאל מאיר, כמו בין מסורת לקדמה: תולדות תנועת הרפורמה ביהדות, ירושלים 1988; עבודותי ביחס לרפורמה והציונות, ועוד ועוד.
 6 Marc L. Raphael, *Abba Hillel Silver: A Profile in American Judaism*, New York 1989
 7 ראו: מיכאל מאיר, 'יהדות רפורמית וציונות באמריקה: הנסינות הראשונים להתקרבות רעיונית', הציונות, כרך ט (תשמ"ד), עמ' 95-110; Allon Gal, *The Changing Concept of Mission in American Reform Judaism*, Brochure Series of the American Jewish Archives, no. X, Cincinnati 1991

במקביל לציוניזציה של הרפורמה התחולל בארצות-הברית תהליך של 'רפורמיזציה' של הציונות.

אי-אפשר להבין את תהליכי הציוניזציה של הגופים היהודיים ה'לא-ציוניים' מבלי לשים לב להיבטים הדמוקרטיים והחברתיים. המחבר דן למשל ב'בני ברית' ובתפקידו של הנשיא הנרי מונסקי בציוניזציה של מיסדר האחוה הוותיק והגדול. אין ספק כי תהליך זה לא התחולל במתכונת שפעלה בתנועה הרפורמית, וכי (בהשוואה לרפורמה) לא הייתה כאן השראה מרחיקת לכת של הישגי תנועת העבודה בארץ-ישראל או השראה פעילה של מורשת הנבואה. אך אפילו במיסדר המוני ו'שבילוני' זה, אשר הקשר בין הציוניזציה שלו והתעצמות הנאציזם היה ישיר ומוכח, נודע לגורם הדמוקרטי ולאידאליים הדמוקרטיים מקום מרכזי ביותר. העיתונות של 'בני ברית', מנהיגי 'בני ברית', הנרי מונסקי עצמו – הדגישו ללא הרף כי הקומונוולט היהודי לעתיד יהיה דמוקרטי למופת ויתרום לקידום הדמוקרטיה בכל אתר ואתר. היסוד הדמוקרטי וההומניסטי היה הרציונל התאום של עצם זכות ההישרדות הקולקטיבית, ושניהם יחד הופעלו בעוז לשם תמיכה בהקמת ישות ריבונית יהודית.⁸

גם את פועלו המדיני של דוד בן-גוריון, בעל האוריינטציה האמריקאית הגוברת (לעומת חיים וייצמן ה'פילו-בריטי'), כשיתוף עם סילבר, מן הראוי היה לתלות בין היתר ברגישותו המחודדת (כבר מאז שהותו בארצות-הברית בימי מלחמת העולם הראשונה) לגורם הדמוקרטי ולגיוס דעת הקהל הנאורה בארצות-הברית. לפני שנים אחדות התפרסם מחקר מאת מרק ריידר, הטוען שאת הצלחת הציונות האמריקאית בשנים ההן יש לזקוף ראשית כל לזכות תנועת העבודה הציונית וזאת משום הקשר העמוק והמשורג שלה עם האתוס הדמוקרטי-חלוצי האמריקני.⁹ לדעתי, קיימת נטייה להגזמה ואף לדוגמטיזציה בספר של ריידר, אך הוא מכיל גרעין חשוב של אמת – אופיו הדמוקרטי של היישוב ואופייה הקואופרטיבי-חלוצי של 'ארץ-ישראל העובדת' באותן שנים, היו אכן מנוף כביר לגיוס ארצות-הברית לצד היישוב והציונות.

בספר המוקדש לפעילות הציונית בארצות-הברית בשנות השלושים והארבעים צריך היה להקדיש מקום נרחב יותר לארגון הציוני הגדול ביותר שם – 'הדסה'. הדיון של המחבר בארגון הנשים הציוניות הוא קצר יחסית ומרפרף למדי. בכל אופן, בין שאר המעגלים שבהם נדונה הציונות האמריקנית הכרחי לעסוק במעגל הפמיניסטי. תהליכי הדמוקרטיזציה בארצות-הברית מאז ה'ניו דיל' הקיפו במידה מסויימת גם שיפורים במעמד הנשים.¹⁰ לקידום מעמד הנשים בארצות-הברית רלוונטיות רבה לנושא הציוני.

8 גם בנושא זה פורסמו מחקרים רלוונטיים שניתן היה להיעזר בהם, כגון Allon Gal, 'Israel in the Mind of Bnai Brith (1938-1958)', *American Jewish History*, vol. 77, no. 4 (June 1988), pp. 554-

571

9 Mark Raider, *The Emergence of American Zionism*, New York 1998

10 Susan Ware, *Beyond Suffrage: Women in the New Deal*, Cambridge MA 1981

האסרטיביות הגוברת של נשות ארצות-הברית, נשות 'הדסה' בכלל זה, הייתה כרוכה גם בלקיחת אחריות פוליטית גדולה יותר; בתהליך זה, פעילות ב'הדסה' השתחררו יותר ויותר מתפיסות אידאולוגיות תמימות כאשר ליחסי יהודים-ערבים. הריאליזם המתגבר בעמדותיהן הפוליטיות של נשות 'הדסה' היה אם כן לא רק בהשפעת הטרגדיה היהודית באירופה ולא רק בהשפעת ארגון הגברים הציוניים (אליבא המחבר), אלא גם תוצאה של התקדמותן בחברה האמריקאית, בציבור היהודי, ובראייתן את עצמן ומקומן.¹¹

ואחרון-אחרון חשוב, היבט של המחקר הציוני שהתפתח מאז כתיבת הדיסרטציה ואשר לא שולב ולא הופנם בספר שלפנינו הוא יחסי הקהילה היהודית בארצות-הברית עם החברה הכללית. מסתבר שמבחינת המחבר קיים רק סוג אחד של יחסים: שנאת ישראל, אנטישמיות. אני מסופק אם רדוקציה כזו ליחסי יהודים – לא-יהודים מתאימה לאיזושהי ארץ בעולם; בכל אופן בוודאי שאין מקום לגישה כה חד-ממדית ופשטנית עת עוסקים בארצות-הברית של אמריקה.¹² והרי עימנאל ניומן – הגיבור השני של הספר, שותפו החילוני של סילבר – לא יכול היה להעמיק ולסעף את המבצע של גיוס אמריקה הנוצרית למען המפעל הציוני אילולא היו זיקות מיוחדות ועמוקות של אמריקה הפרוטסטנטית (ולעיתים גם הקתולית) לארץ-ישראל היהודית. למזלו ההיסטורי של עם ישראל, ציוני אמריקה עיצבו את דרכם וכיוונו את עצמם גם לפוטנציאל הפילו-שמי הגנוז בחברה ובתרבות של ארצות-הברית. מאמצי ניומן, סילבר ומנהיגים אחרים, והמאמצים של 'פעילי שטח' רבים היו אפקטיביים בסופו של דבר כי הם נשענו על האתוס האמריקני והתקשרו עם רבדים פילו-שמיים בארצות-הברית. סילבר עצמו, רב גדול ודגול בקרב עמו, היה מודע בחריפות למוטיבים הללו ושילב אותם בהופעותיו עם זיקה עמוקה לערכי היסוד האמריקניים, וכך עד יומו האחרון; אין זה מקרי כלל שהוא זכה לכבוד רב גם מצד אישים דתיים לא-יהודיים.¹³

הסיפור של שפירא הוא על התגבשות של חלק מהציונות בארצות-הברית ('הציונות הכללית הגברית המאורגנת' בעיקר) סביב פעילות שדולתית למען ארץ-ישראל יהודית בצל אסון השואה. התיאור הוא נכון בדרך כלל. אולם חסרה בספרו החדירה אל ההקשר והרקע ההיסטוריים, אל המיוחד שבחברה ובתרבות הפוליטית האמריקנית, אל דרמה

11 ניתן היה להיעזר באנציקלופדיה רצינית הולמת, כמו למשל *Jewish Women in America: An*

Historical Encyclopedia, edited by Paula E. Hyman and Deborah D. Moore, New York 1997

12 קיימים לא מעט מחקרים בנושא. למשל הספרות העשירה שראתה אור בחסות 'מפעל אמריקה וארץ הקודש', שיזם והנהיג פרופ' משה דייוויס. במסגרת זו פורסמו ארבעה מדריכים ארכיוניים מועילים, ארבעה כרכים מקובצים של מאמרים מדעיים מאלפים ולא מעט מונוגרפיות חשובות ומעניינות. לדוגמה, מנחם קאופמן (עורך), האומה האמריקנית וארץ ישראל: יסודות קשרי הגומלין המיוחדים, ירושלים 1997.

13 לדיון חלקי, ראו: אלון גל, 'ארצות-הברית בהשקפת עולמו של אבא הילל סילבר', בתוך: מיכאל: מאסף לתולדות היהודים בתפוצות, כרך טו (2000), עמ' ט-כה.

כבירה – כיצד בחברה חופשית ופלורליסטית למדי מצליחה אחת הקבוצות להניע את המימסד לתמוך בהקמת מדינה קטנה חדשה כנגד הררי קשיים ובעיות. 'טריק פוליטי' (התמרון בין שתי המפלגות) לא יכול להסביר כל זאת. לפי המחבר, פסגת ההצלחה של האסטרטגיה הציונית כפי שגובשה על-ידי סילבר וניומן היא הפיכת הקול היהודי לעצמאי, קול אשר על שתי המפלגות הגדולות לחזר אחריו. אך תפיסתו עושה רדוקציה לציונות האמריקנית, דרכה ומנהיגיה. אכן, בשעות משבר בולט הפן השדולתי של הפעילות הקהילתית והציונית. ולכן הספר שלפנינו, הודן בתקופה איזמה לאנושות כולה ולעם היהודי בפרט, הוא בעל ערך. אולם כאשר התיאור של הקהילה והציונות הוא שדולתי בלבד, גם אם הוא מועיל לגבי תקופה מסויימת (של תריסר שנים במקרה שלפנינו), הרי אינו מצייד אותנו בהבנה עמוקה ושלמה של התקופה הנדונה או מעניק כלים לניתוח והבנה מעבר לתקופת המשבר (לפניה או אחריה).

כידוע, וכפי שכבר הוזכר לעיל, בתקופה שאחרי 1945 נעשו היהודים לקבוצה מקובלת ביותר בארצות-הברית. האנטישמיות נהפכה לשולית לגמרי; והבעיה הראשית שעומדת מאז ועד עתה בפני יהדות אמריקה היא לא מאבק כנגד שנאת ישראל אלא ההתמודדות עם ההתבוללות. רק ניתוח היסטורי מעמיק, מעבר לשדולתיות, של שנות השלושים ושנות הארבעים המוקדמות ייתן לנו כלים להבנת 'המצב היהודי' לאורך ציר הזמן. התפיסה השדולתית של יהדות אמריקה עושה רדוקציה קשה לקהילה היהודית ולציונות האמריקאית. לעתים נדמה כי הציונות 'ההיא' נתפסת כמעין 'חברה קבלנית' לפרויקט ארץ-ישראל יהודית, ומנהיגיה למעין 'קבלנים' של ההסתדרות הציונית העולמית או של מדינת ישראל. אך הציונות בארצות-הברית התפתחה למעשה באופן מורכב הרבה יותר; היא התפתחה גם (ויש הגורסים ראשית כול) כתופעה שעוצבה באופן ייחודי בתנאים של ציביליזציה נתונה. ציביליזציה זו היא בעלת חיוניות עצומה, פתוחה וחופשית, ובתוקף גורמים אלה מקיימת יחסי גומלין בלתי פוסקים עם הקהילה היהודית ועם 'התופעה הציונית' בכלל זה. כל אלה חייבים להיות חלק מחקר הציונות. אולי ההחמצה של שפירא נעוצה בתפיסה ישראלית מוגבלת, לפיה 'המבחן האולטימטיבי' של הקהילות היהודיות שמחוץ לישראל הוא, אם לא בעלייה ארצה, אך ורק בתמיכה ובחיזוק של ישראל.

נקווה שההתפתחות ההיסטוריוגרפית בישראל תדגיש יותר את תולדות הציונות לאזוריה הגאו-תרבותיים, כיצד בציביליזציות שונות התגבשו דפוסים שונים של ציונות. מגמה כזו תשרת, בין היתר, גם עשיית צדק היסטוריוגרפי והיסטורי לציונות האמריקנית על אופייה ודרכה המיוחדים.